

Roosa Koivuniemi

Draama ja lyhytelokuva sosiaalipedagogisen lapsi- ja nuorisotyön
menetelminä

Sosiaalialan koulutusohjelma
2013

Draama ja lyhytelokuva sosiaalipedagogisen lapsi- ja nuorisotyön menetelmänä

Koivuniemi, Roosa
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Maaliskuu 2013
Ohjaaja: Kumpulainen, Pasi
Sivumäärä: 34
Liitteitä:

Asiasanat: laitosnuori, lyhytelokuva, avioero, draama , sosiaaliset taidot

Toiminnallisessa opinnäytetyössämme tavoitteena oli tutkia ja kokeilla, miten draamalliset menetelmät toimivat lastensuojelulaitoksessa asuvan nuoren itsetunnon, itsensä ilmaisemisen ja sosiaalisten taitojen kehittäjänä. Selvitimme myös sitä, toimivatko nämä menetelmät lasten ja nuorten ajatusten ja tunteiden purkamisessa. Työskennellessämme lasten- ja nuorten parissa olemme huomanneet tarpeen näiden taitojen kehittämiseksi. Järjestimme lastensuojelulaitoksessa asuville nuorille kuuden kuukauden ajan ilmaisutaitokerhoa, jonka lopputoteutuksena on lyhytelokuva aiheesta ”avioero lapsen näkökulmasta”. Tuloksia arvioimalla voi huomata, että menetelmät olivat pääosin toimivia. Tämän kaltaisen projektin voi toteuttaa monenlaisten ryhmien kanssa iästä tai elämäntilanteesta riippumatta.

Drama and short film as methods in social pedagogic child- and youth work

Koivuniemi, Roosa

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social services

March 2013

Supervisor: Kumpulainen, Pasi

Number of pages: 34

Appendices:

Keywords: short movie, divorce, drama, social skills

In our functional thesis the aim was to find out how methods of drama work as a developer of the self-esteem, self-expression and social skills of a teenagers living in a youth facilities. We also investigated whether these methods work in venting children's and teenagers thoughts and emotions. While working with children and teens, we have noticed the need to develop these skills. We organized a six-month workshop for teenagers living in a youth facilities, in which expressing yourself was central. We ended the workshop by making a short film about divorce through the eyes of a child. Evaluating the results we gained in our research reports that the used methods work. A project such as ours can be carried out with diverse groups as it is not dependent on age or situation in life.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	6
2.1	Avioero lapsen näkökulmasta	6
2.2	Sosiokulttuurinen innostaminen.....	9
2.3	Draama sosiokulttuurisena työvälineenä sosiaalipedagogisessa lapsi- ja nuorisotyössä	10
2.4	Yhteisöteatteri ja prosessidraama draamatyöskentelyn lähtökohtina	12
2.5	Hyvän draaman käsikirjoittaminen	13
2.5.1	Avioerokokemuksen läpikäyminen käsikirjoittamisen avulla.....	14
3	LYHYTELOKUVAN JA DRAAMAN KÄYTETTÄVYYS SOSIOKULTTUURISEN INNOSTAMISEN MENETELMÄNÄ	15
4	PROJEKTIN MÄÄRITTELY, TAUSTA JA TOIMINNALLINEN YMPÄRISTÖ.	17
4.1	Projektin suunnittelu	18
4.2	Projektin tarkoitus ja tavoitteet	19
5	PROJEKTIN TOTEUTTAMINEN.....	20
5.1	Ajankäyttö.....	29
5.2	Tulosten arviointia ja pohdintaa.....	30
6	LÄHTEET	34
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Saimme Jarno Malisen kanssa ajatuksen opinnäytetyöhömme omien töidemme kautta. Olemme molemmat tehneet paljon töitä laitosnuorten kanssa, ja tarve luovalle ilmaisutoiminnalle on ilmeinen. Monilla nuorilla on kokemuksemme mukaan vaikeuksia ilmaista itseään heikon itsetunnon, epävarmuuden tai puutteellisten sosiaalisten taitojen vuoksi. Monille myös ryhmässä toimiminen ja toisen huomioon ottaminen tuottaa vaikeuksia. Projektimme tarkoituksena oli tutkia ja kokeilla, voiko näitä taitoja tukea draamallisin menetelmin. Teimme projektin aikana nuorten kanssa paljon improvisaatio- ja luottamusharjoituksia, joiden tarkoituksena oli kehittää lasten ja nuorten taitoa toimia ryhmässä sekä kehittää itsevarmuutta ja itsensä ilmaisemisen taitoja. Pyrimme tuomaan lyhytelokuvan avulla lasten ja nuorten näkökulman avioerosta esille mahdollisimman hyvin. Käsittelimme nuorten kanssa avioeroa erilaisten harjoitteiden avulla ja lyhytelokuvan tekemisen ohella.

Alkuperäinen suunnitelma oli, että me molemmat, minä ja Jarno Malinen, tekisimme omat opinnäytetyömme; minä lyhytelokuvan avioero-teemasta, joka kiinnosti minua erityisesti ja Jarno Malinen keskittyisi pääasiallisesti nuorten itseilmaisuun ja itsetunnon kasvattamiseen draamallisin menetelmin, ja tekisi oman lyhytelokuvan. Sattumusten kautta päädyimme keskustelemaan omista suunnitelmistamme ja totesimme yhteisen projektin toteuttamisen olevan erittäin hyvä vaihtoehto erilaisten vahvuuksiemme ansiosta.

Lyhytelokuva oli alun perin tarkoitus toteuttaa kolmen kuukauden intensiivisellä yhteistyöllä meidän ja nuorten välillä. Kuitenkin erilaisten vastoinikäymisten sekä huonon aikataulusuunnittelun vuoksi aikaa meni noin kuusi kuukautta. Suunnittelimme yhdessä nuorten kanssa elokuvan käsikirjoitusta, teimme ilmaisu- sekä luottamusharjoitteita, sävelsimme ja sanoitimme musiikkia elokuvaan ja lopuksi kuvasimme lyhytelokuvaa, jossa jokaisella osallistujalla oli tärkeä rooli; jollei kameran edessä, niin sitten teknisellä puolella kameran takana. Kaikkien projektiin osallistuvien nuorten ei

siis tarvinnut näytellä, vaan jotkut osallistuivat enimmäkseen äänittämiseen ja avustamiseen kuvaamisessa. Toteuttamamme lyhytelokuvan tärkeä tavoite on, että se toisi mielenkiintoisella ja erilaisella tavalla esille lasten ajatusmaailmaa avioerosta kuvaillemalla heidän tunteitaan ja ajatuksiaan elämää mullistavasta kokemuksesta. Elokuvan tarkoitus on muistuttaa lasten huomioonottamisen tärkeydestä, kun vanhemmat päätyvät avioeroon.

2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1 Avioero lapsen näkökulmasta

Lyhytelokuvan aiheeksi valitsimme avioeron lapsen näkökulmasta. Avioero on lapselle aina tunteita herättävä kokemus, ja lapsi kohdistaa usein itseensä syyllisyyden tunteita. Vanhempien tulee osata lohduttaa lasta avioerotilanteessa, jotta lapsi ei koki hylkäämisen pelkoa. Lapsi saattaa pelätä toisen vanhemman hylkäävän hänet. Lapselle mielikuvituksen ja todellisuuden raja on vielä epäselvä, ja siksi hänen on vaikea ymmärtää syy-seuraus-suhteita. Vanhempien tulisi selittää lapselle ymmärrettävällä tavalla miksi mitään ratkaisuja tehdään. Suuret muutokset elämässä ovat lapselle aina riski. Vanhempien tulee ottaa huomioon lapsen turvallisuuden tunteen ylläpitäminen taatakseen aivojen tasapainoisen kehityksen. Vaikka vanhemmat eroaisivat kuinka hyvässä sovussa tahansa, lapsi kokee eron aina voimakkaasti. Myös ammatillisesta avusta voi olla hyötyä lapselle eron alkuvaiheessa. (Hermanson 2012)

Vanhempien eron kokee Suomessa vuosittain 30 000 lasta (Lipponen & Wesaniemi 2005, 12). Lapsi kantaa vanhempien eron aiheuttamaa surua läpi elämänsä, ja siksi on tärkeä huomioida lapset erotilanteessa mahdollisimman hyvin. Pitkittyneet riidat vanhempien välillä ovat lapselle hyvin haitallisia. Yleensä lapsi tai lapset jäävät äidin huollettaviksi, mutta on lapsen kannalta tärkeä luoda hyvä suhde sekä äitiin että isään. Lasta ei tulisi koskaan käyttää erotilanteessa vanhempien lohduttajana, koska se on liian suuri taakka lapselle kantaa. (Lipponen & Wesaniemi 2005, 13). Avio-

eroissa vain kolmannes säilyttää molemmat vanhemmat. 90% tapauksissa vanhemmuuden menettää perheen isä. (MTV3 uutiset, 4.9.12).

Vaikka perheet ovat yksilöllisiä, ja eroon johtavat syyt ovat moninaisia, voidaan tiettyjä samankaltaisuuksia kuitenkin löytää. Joskus myös löydetään sukupolvelta seuraavalle siirtyvää eroamista, eli eroamisia tapahtuu useassa sukupolvessa. Toisinaan nuorena avioliiton solmineet päätyvät eroon, koska aikuiseksi kasvamisen aikana he kasvavat eri suuntiin. Myös keski-ikässä eroaminen on melko yleistä, koska lasten lähdettyä pois kotoa puoliset huomaavat, etteivät he tunne toisiaan eivätkä osaa toimia yhdessä. Toisella saattaa olla tunne, ettei hän ole elänyt lainkaan omaa elämäänsä. Näissä tapauksissa ei puolisoitten välillä ole juuri mitään fyysistä kosketusta ja keskinäinen keskustelukin on puutteellista. (Arajärvi & Koski 1986, 29-30.)

Usein erotilanteessa vanhemmat peittelevät asiaa ja yrittävät keksiä valkoisia valheita suojellakseen lasta totuudelta. Huomaamattaan he kuitenkin aiheuttavat lapsessa häitäännystä ja hämmennystä. Vanhempien kiistellessä erosta, lapset vedetään usein riitoihin mukaan huoltajuuskiistoissa ja esimerkiksi elatukseen liittyvissä kiistoissa. Lapset kokevat olevansa kyvyttömiä katkaisemaan riitelyä ja hallitsemaan omaa elämäänsä. Tämä aiheuttaa masennusta, pessimismia ja avuttomuutta. (Ayalon & Flasher & Penttinen 1997, 38.) Usein käy niin, että lapsen ja aikuisen roolit kääntyvät pääläelleen ja lapsi joutuu pitämään huolta omasta vanhemmastaan. Näin lapsi jää ilman riittävää huomiota ja joutuu liian haasteellisen tehtävän eteen.

Vanhemmat aiheuttavat lapselle helposti myös lojaalisuusongelman. Kun vanhemmat eroavat, lapsi joutuu kuuntelemaan sitä, kun vanhemmat haukkuvat toisiaan lapselle. Tämä vähentää aikuisen auktoriteettia, ja vähentää lapsen mahdollisuutta samaistua jompaankumpaan vanhempaan. Väliaikainen tai jatkuva itsetunnon heikkeneminen voi olla myös seurausta vanhempien erosta, kun lapsi joutuu kovan henkisen paineen alle. Koska myös koulumenestyksen heikkeneminen on mahdollista vanhempien eron seurauksena, voi huonontunutta itsetuntoa aiheuttaa myös heikkenevä koulumenestys, tai ongelmat sosiaalisissa suhteissa. (Arajärvi & Koski 1986, 38-40.)

Eri-ikäiset lapset reagoivat eroon eri tavoilla. Lisäksi myös lapsen ominaisuudet kuten temperamentti, sukupuoli, kasvuhistoria sekä perheen rakenne vaikuttavat reagoimiseen. Mikäli eroprosessi käynnistyy samaan aikaan lapsen jonkun kehitysvaiheen kanssa, kuten murrosiän tai koulunaloittamisen, vaikeuksia voi hyvin odottaa. Vaikeudet voivat myös ilmetä vasta vuosiakin myöhemmin, kun lapsi saavuttaa jonkun kehitysvaiheen. (Ayalon & Flasher & Penttinen 1997, 40-41.) Jokaisen lapsen tunne-elämä ei ole kuitenkaan vaarassa häiriintyä. Eron vaikutuksiin lapsessa voidaan vaikuttaa, jos vanhemmat ottavat lapsen tarpeet huomioon. Vanhempien keskinäisten kiistojen erottaminen vanhempana olemisesta on olennaista. Hyvin hoidettu ero auttaa lasta oppimaan uudet perherakennelman ja kehittämään sopivia suhtautumismalleja. (Ayalon & Flasher & Penttinen 1997, 43.)

Avioeron jälkeen stressi ilmenee kahdella tavalla: akuuttina kriisinä ja kroonisena tilana. Kun peräkkäin tapahtuu monta muutosta, saavutetaan stressin huippukohta. Eräänlainen muutosten sarja alkaa yleensä avioeropapereiden allekirjoittamisesta. Perheyksikkö on voinut huonosti jo pitkän aikaa ennen avioeropapereiden allekirjoittamista, eivätkä muutokset ja vaikeudet lopu niiden allekirjoittamiseen, vaan päädytään avioeron jälkeiseen tilaan, jossa suurena uhkana on krooninen stressi. Tämä uhkaa ihmisen henkistä ja fyysistä terveyttä, koska se saattaa heikentää vastustuskykyä. Etenkin vanhempien lasten kyky selviytyä tilanteesta saattaa heikentyä kroonisen stressin myötä. (Ayalon & Flasher & Penttinen 1997, 17)

Vanhempien on tehtävä lapsia koskevat ratkaisut eron kriittisessä ajankohdassa, eron kulminaatiopisteessä. Tämä on joka tavalla huono ajankohta ratkaisuille, koska henkisen paineen vuoksi kyky tehdä päätöksiä on vääristynyt. Eroamassa olevat vanhemmat tekevät lapsia koskevat päätökset kolmella eri tavalla: yhteisymmärryksessä, sopimalla tai pakottamalla tai ulkopuolisen puolueettoman henkilön välityksellä. (Ayalon & Flasher & Penttinen 1997, 19-20.) Selkeintä on ottaa mukaan ulkopuolinen henkilö, joka pystyy tarkastelemaan asiaa objektiivisesti. Olennaista on kuitenkin ottaa huomioon lapset, se mitä he joutuvat näkemään ja millaisia kokemuksia ja muistoja lapsille syntyy vanhempien erotessa.

Toimiva suhde eronneiden vanhempien välillä on hyvin tärkeää lapsen kannalta. Ennistä puolisoa kohtaan tuntema viha ja katkeruus eivät saisi koskaan näyttäytyä suh-

tautumisessa lapseen. Lapsen itsetunto saa kovan kolauksen, jos lapsi ymmärtää jommankumman vanhemman ajattelevan lapsen kanssa olemisen olevan ajanhukkaa. On kuitenkin hyväksyttävä vanhempien roolin erilaisuus, se että kumpaakin tarvitaan, eikä kumpikaan ole lapselle toista tärkeämpi. Kasvatuksessa kohdattavista ristiriidoista ei yleensä kannata keskustella entisen puolison kanssa, koska silloin ajaututaan helposti riitelemään. Tällaisissa tilanteissa on hyvä käyttää esimerkiksi ammatti-auttajaa. (Ayalon & Flasher & Penttinen 1997, 35.)

2.2 Sosiokulttuurinen innostaminen

Sosiokulttuurinen innostaminen on olennainen osa sosiaalipedagogiikkaa. Sen tarkoituksena on saada ihmiset tuottamaan kulttuuria omassa arkipäiväisessä ympäristössään. Siinä tavoitellaan taiteen ja kulttuurin viemistä pois virallisista ympäristöistä, virastoista ja laitoksista, ja tuotetaan yhdessä taidetta ihmisten normaalissa arkipäivässä. Sosiokulttuurinen innostaminen perustuu toiminnallisiin ja menetelmiin, joilla pyritään herkistämään ihmisiä, motivoimaan heitä osallistumaan, ja saamaan heidät liikkeelle. Sosiokulttuurinen innostaminen on arkipäivän sosiaalisen toiminnan väline, jonka tarkoituksena on vahvistaa yksilöitä ja yhteisöjä toimimaan oman elämänsä ja arkipäivän todellisuutensa toimijoina. (Ahtiainen & Soininen 2010)

Sosiokulttuurinen innostaminen on syntynyt Ranskassa toisen maailmansodan jälkeen. Sen tavoite oli elvyttää demokraattiset arvot. Se syntyi kansan sisäisestä vaateesta. Myös ihmisen vapaa-ajan lisääntyminen on osaltaan vaikuttanut innostamisen syntymiseen. Vapaa-aika on saanut kasvatuksellisia ulottuvuuksia, sillä lisääntyvä vapaa-aika suo mahdollisuuden paitsi rentoutumiseen myös persoonalliseen kehittymiseen. (Lintervo 2007)

Alkuperäisesti sosiokulttuurinen innostaminen on yhdistetty vapaaehtois- ja nuorisotyöhön, mutta myöhemmin se on levinnyt myös muihin toiminnallisiin ympäristöihin ja yhteiskunnalliseen toimintaan. Sosiokulttuurinen innostaminen on aatteena ja käytäntönä levinnyt maailmalla varsin laajalle, ja sillä on monia muotoja. Innostajat

työskentelevät joko ammatillisina, alalle koulutettuina tai vapaaehtoisina. (Lintervo 2007)

Sosiokulttuurisessa innostamisessa on kaksi päätavoitetta. Toinen niistä on herättää elämä henkiin siellä, missä sitä ei ole (Kurki, 2000) Leena Kurki avaa tätä tavoitetta sanoin “luodaan liikettä, huolestuneisuutta, levottomuutta ja tuetaan aloitteellisuutta, asioiden täytöntöönpanoa, itsenäistä toimintaa ja vastuuntuntoa” Toinen tavoite on löytää ja tukea jo olemassa olevia kykyjä ja saada ne liikkeelle (Kurki, 2000). Toisin sanoen pyritään löytämään ja vahvistamaan ryhmässä tai yhteisössä olevien yksilöiden, tai ryhmän tai yhteisön omia voimavaroja sosiokulttuurisen toiminnan luomisessa.

Luovat menetelmät sosiokulttuurisessa innostamisessa antavat lapselle mahdollisuuksia monenlaiseen tapaan käsitellä tunteita ja elämän tapahtumia. Avioeroa käsiteltäessä draama toimi erittäin hyvin ajatusten ja tunteiden purkajana. Draama ja lyhytelokuva sosiokulttuurisina menetelminä todettiin projektimme aikana toimiviksi ja niitä voi käyttää monenlaisissa ryhmissä. Lyhytelokuva ja improvisaatioharjoitukset voivat vahvistaa nuorta avioerokokemuksen jälkeen. Innostajan tehtävänä on luoda oikeanlaiset harjoitteet ja ohjata toimintaan osallistuvaa henkilöä käyttämään omaa luovuuttaan mahdollisimman tehokkaasti, jotta saadaan hyviä tuloksia.

2.3 Draama sosiokulttuurisena työvälineenä sosiaalipedagogisessa lapsi- ja nuorisotyössä

Draama on syntynyt Antiikin Kreikassa. Sana Draama, tarkoittaa näytelmää, joka alun perin jakautui mediaan ja tragediaan, mutta nykyään sanat draama ja tragedia toimivat toistensa synonyymeinä (Leino 2003,8). Antiikin aikana eläneen Aristoteleen mukaan draama on inhimillisen toiminnan jäljittelyä (Leino 2003, 8). Hyvässä draamassa ollaan aina suurten ratkaisujen äärellä, ja esimerkiksi kuolema ja sen läheisyys on ollut yksi keskeisimmistä draaman synnyttäjäistä. Muita yleisiä draaman aiheita ovat sairastuminen, onneton rakkaus tai sosiaalisen aseman menettäminen.

(Leino 2003, 8). Meidän lyhytelokuvassamme draama syntyy sosiaalisen aseman menettämisestä, ja sen muuttumisesta.

Lapsen minäkuva kehittyy itseilmaisun avulla. Onnistumisen, jännityksen tai esimerkiksi epäonnistumisen ja noloistumisen tunnekokemukset säilyvät ihmisen mielessä usein aikuisuuteen saakka. Itseilmaisun harjoittamisen yhteydessä voidaan aikaan saada sekä positiivisia tai negatiivisia tunteita. Ohjaaja voi ohjaamisellaan vaikuttaa tunteiden laatuun valitsemalla erilaisia harjoitteita. Kaikki kokemukset elämässä muokkaavat minäkuvaa. Minäkuvassa tapahtuu suuria muutoksia varhaislapsuuden jälkeen ensimmäisten kouluvuosien ja murrosiän aikana. Näinä aikoina tapahtuvat tunnekokemukset ovat hyvin tärkeitä minäkuvan kehittymisen kannalta. (Lehtonen & Lintunen 1995, 239)

Draaman tekeminen on oivallinen väline käsitellä erilaisia elämänalueita. Rooliin menemällä ihmiset pääsevät ikään kuin sisältäpäin tarkastelemaan erilaisia ihmishahmoja ja ilmiöitä. Itsetunto vahvistuu ja kehittyy, kun lapsi tai nuori uskaltautuu esiintymään. Esiintymiseen liittyy usein itsensä ylittäminen, ja hyvän kokemuksen myötä itsevarmuus kasvaa. Draama voi olla luovan puheilmaisun muodon lisäksi myös pedagogista draamaa, jossa tutkitaan toiminnan avulla jotain tiettyä asiaa tai suhdetta siihen. Draama on lähellä luovaa leikkiä. Leikissä ja draamassa olennaisia seikkoja ovat lapsen luovuus, uteliaisuus sekä mielikuvitus. Nämä tapahtuvat ihmisen pään sisässä, mielikuvissa, ja molemmissa harjoitellaan tunnekokemuksia. (Arvola & Mäki 2009, 254-257)

Koska olen itse päässyt seuraamaan jo ennen omaa projektiamme draaman käyttöä sosiaalialalla, uskoin jo heti projektin alussa, että nuoret lähtevät innoissaan mukaan tämänlaiseen tekemiseen. Rooliin meneminen ja uskaltautuminen esiintymään toisten edessä kasvattavat ihmisen itsevarmuutta ja olen huomannut sen itse harrastaessani näyttelemistä harrastajateatterissa. Nuorten parissa työskennellessäni olen huomannut, että monien nuorten on vaikea tuoda keskustellen julki omia tunteitaan etenkin, jos ne liittyvät johonkin oman elämän huonoon kokemukseen. Draaman avulla nuori pystyy tuomaan negatiivisiakin tunteita esille esimerkiksi naamioimalla ne huumoriin. Tällaisessa tilanteessa ei nuoren myöskään tarvitse suoraan kertoa näytellyn tun-

teen tai tapahtuman olevan elävästä elämästä, vaan hän voi tutkia omaa tunnettaan sisältäpäin ja käsitellä sitä itsenäisesti, vaikka tuokin sen julki muille.

Olennaista tällaisen toiminnan ohjaajana on mielestäni nuoren kannustaminen ja positiivisen palautteen antaminen. Jokaisella on oma tapa esiintyä, eikä ohjaajan tarvitse ohjata näyttelemistä esimerkiksi improvisaatioharjoituksissa, vaan tulee antaa tilaa nuoren omalle ilmaisulle. Joku saattaa ilmaista itseään näyttämöllä pääosin koheltamalla riehakkaasti, toinen saattaa jännittää kovasti ja puhua niin hiljaa, etteivät muut kuulee. Kuitenkaan tärkeää ei ole ohjaaminen rauhoittumaan tai puhumaan lujempaa, vaan jokaisen esiintyjän omanlaisensa tyylin arvostaminen. Tärkeäksi nousee myös toisen ihmisen kunnioittaminen ja tasa-arvostaminen itsensä ja muiden nuorten kanssa.

2.4 Yhteisöteatteri ja prosessidraama draamatyöskentelyn lähtökohtina

Yhteisöteatteri on yleisnimitys, johon voidaan liittää useita tapoja tehdä teatteria. Osallistavan yhteisöteatterin avulla pyritään vaikuttamaan asioihin ja muuttamaan niitä. Yhteisöteatteri on innostavan teatterin laji, jossa ohjaaja tai muu taho ei sano mikä on hyvä tapa ilmaista itseään, mikä on hyvää draamaa ja mikä ei, vaan sillä pyritään arvostamaan kokonaisvaltaista työtä ja kunnioittamaan kulttuurista vapautta ja ihmisten moniarvoisuutta. (Hiltunen 2010, 23)

Yhteisöteatterin tarkoituksena on aktivoida katsojia ajattelemaan näkemäänsä. Sen on tarkoitus herättää keskustelua katsojien keskuudessa, ei antaa vastauksia, vaan ohjata katsojaa kysymään oikeita kysymyksiä. (Hiltunen 2010, 23) Yhteisöteatterin edellä mainitut tavoitteet näkyvät lyhytelokuvassamme juuri siinä, että pyrimme aiheuttamaan katsojissa kysymyksiä liittyen avioeroon ja miettimään asioita lapsen näkökulmasta. Toteutimme lyhytelokuvamme yhteisöteatterin ajatusten pohjalta.

Käytimme lyhytelokuvassa prosessidraaman menetelmiä. Prosessidraama on draaman lajityyppi, joka perustuu valmiin pohjatekstin antamien ainesten käsittelyyn luomalla draamallista fiktiota. Pohjatekstinä voi toimia satu tai tarina (Laukka &

Mönkkönen 2007). Meidän lyhytelokuvamme pohjana toimi nuorten kanssa yhdessä luotu ja meidän ohjaajien viimeistelemä käsikirjoitus, jota muokattiin tarpeen tullen kuvausten yhteydessä. Aiheena oli avioero, ja tarinan aikana näyttelijät vuorottelivat fiktion ja todellisuuden välillä. Osa tarinasta oli suoraan nuorten omien kokemusten tuomista julki, ja osa täydellistä fiktiota. Vuorottelu todellisen elämän ja fiktion välillä kuuluu myös prosessidraaman piirteisiin (Laukka & Mönkkönen 2007.)

2.5 Hyvän draaman käsikirjoittaminen

Katsojan tunteiden johdattelu tämän huomaamatta, on hyvän käsikirjoittajan tavoite. Kyse on tällöin niin kutsutusta tunnemanipulaatiosta. (Leino 2003, 8.) Tunnemanipulaatio on olennaista, jotta käsikirjoittaja saa tarinansa viestin välitettyä katsojalle. Käsikirjoittaja pyrkii ”oikean nautinnon tavoitteeseen”, eli käsikirjoittajalla on pyrkimys yksinkertaistetusti nauramaan komediaa ja itkemään tragediaa. Oikeassa nautinnossa on läsnä pelko, sääli, katharsis ja kliimaksi (Leino 2003, 9). Käsikirjoituksemme sisälsi niin komedian kuin tragediankin piirteitä, mutta pääpiirteissään käsikirjoitus oli lopulta traaginen. Traagisen lyhytelokuvan tarkoitus oli herättää katsojassaan ajatuksia ja tunteita, joka herättäisi puolestaan keskustelua avioerosta lapsen näkökulmasta.

Pelko on läsnä hyvässä draamassa. Se voi esiintyä lähestyvänä ja uhkaavana vaarana, jota päähenkilö kokee. Jos katsoja samaistuu vahvasti päähenkilön tunteeseen, hän jakaa pelon näyttelijän kanssa. Vaaran tulee olla tarpeeksi suuri, jotta katsoja voi samaistua siihen. Meidän lyhytelokuvassamme päähenkilöt kokevat pelkoa niin vanhempien lähestyvän eron vuoksi, kuin myös turvattomassa seikkailussaan kaupungilla, jossa vaaroja piilee joka puolella.

Säälin tunteminen katsoessa elokuvaa, kuuluu yhtenä elementtinä draamaan. Katsoja voi tuntea sääliä päähenkilöä kohtaan, jolloin yksi tavoite oikean nautinnon osi-alueita on saatu täytettyä. Sääliin liittyy myös olennaisesti toivo päähenkilön selviytymisestä. Sääliessään päähenkilöä katsoja eläytyy tämän kohtaloon odottaen ratkaisua siihen, miten hän selviytyy uhkaavasta vaarasta (Leino 2003, 11). Lyhytelokuvassamme lapset lähtevät pois kotoa, koska eivät enää jaksa kuunnella vanhempien

riitoja. Toinen katoaa kaupungilla, ja jättää jälkeensä vain kirjeen vanhemmille ja paidan joen rannalle. Näissä kohdissa katsoja saattaa huomata tuntevansa sääliä päähenkilöitämme kohtaan.

Katharsis tarkoittaa tunteiden puhdistumista. Sanan suora käännös kreikasta tarkoittaa oksentamista. Kaikkein selkein merkki katharsiksen toteutumisesta on se, kun katsoja nauraa komediassa, tai itkee tragediassa. Mitä vahvemmin pelko ja sääli ovat tulleet esille ennen katharsista, sitä suurempi tunnereaktio siitä seuraa. Katharsis, eli kliimaksi on se, mihin koko tarina on tähdännyt. Se on draaman tärkein huippu. Kliimaksissa tarinan henkilö selviää tai pelastuu edeltävistä tapahtumista. (Leino 2003, 12) Tarinan on myös sisällettävä konflikteja, jotta sen seuraaminen on mielekästä. Meidän tarinassamme on useita konfliktitilanteita ja jännitystä. Tarinamme ei ole myöskään kovin ennalta arvattava ja joitain asioita jätetään kokonaan selittämättä. Jätämme tarkoituksella tilaa katsojan omalle ajattelulle ja päättelylle, emmekä anna kaikkeen selkeää vastausta. Nuoret pääsivät projektissamme itse suunnittelemaan elokuvan konfliktitilanteita. Siksi elokuva on todentuntuinen, koska se puhuu ”nuorten kielellä”.

2.5.1 Avioerokokemuksen läpikäyminen käsikirjoittamisen avulla

Käsikirjoittamisen yhteydessä nuorten kanssa keskusteltiin paljon avioerosta. Nuoret olivat edeltävien improvisaatioharjoitusten avulla virittäytyneet aiheeseen. Tunteiden ja ajatusten käsittely tuli käsikirjoittamisen aikana suorana ja epäsuorana esille. Pohdimme yhdessä mitä hyötyä ja haittaa avioerosta voi olla, ja nuoret saivat tuoda esille omia kokemuksiaan ja kertoa niistä. Käsikirjoitukseen nuoret sisällyttivät otteita omasta elämästään. Rajujen kokemusten esille tuleminen käsikirjoituksia tarkasteltaessa herätti monissa ajatuksia liittyen omiin kokemuksiin ja näin pääsimme keskustelemaan syvällisesti aiheesta. Avioerokokemuksen käsittely käsikirjoittamisen avulla tuntui olevan luontevaa ja mielekästä. Uskon myös monen muun elämän ongelmakohdan läpikäyminen käsikirjoitusta kirjoittaen ja siitä keskustellen onnistuvan hyvin, jos ryhmä on motivoitunut toimintaan.

Käsikirjoituksemme muuttui elokuvan tekemisen aikana aika paljonkin. Jätimme tietoisesti paljon asioita avoimeksi, jotta nuorilla itsellään oli mahdollisuus vaikuttaa juonen kulkuun kuvaamisen aikana, ja meillä ohjaajina oli mahdollisuus ohjata vielä elokuvaa halutessamme uuteen suuntaan. Pidimme ainoana käsikirjoituksen olennaisena asiana sitä, että lapsen ja nuoren näkökulma avioeroon on tultava selkeästi esille. Tämä tuli varmistettua mielestäni yhteisten käsikirjoitustapaamisten avulla, sillä niiden aikana saimme ohjaajinakin paljon aitoa kokemustietoa aiheesta. Lopullisen käsikirjoituksen avoimeksi jättäminen oli erittäin hyvä tapa edetä tällaisen elokuvan tekemisessä. Nuorten motivaatio tekemiseen pysyi koko projektin ajan melko hyvänä osaksi sen vuoksi, ettei tarvinnut orjallisesti noudattaa valmiiksi annettua käsikirjoitusta, ja tilaa improvisaatiolle oli jätetty.

2.6 Lyhytelokuvan ja draaman käytettävyys sosiokulttuurisen innostamisen menetelmänä

Draaman ja lyhytelokuvan käyttäminen osoittautui erittäin hyväksi menetelmiksi meidän projektissamme. Huomasimme näillä menetelmillä olevan lähes rajattomat mahdollisuudet sosiaalialan työmenetelmänä. Niiden avulla voidaan kehittää asiakkaan itsevarmuutta, itsensä ilmaisemisen taitoja, sosiaalisia taitoja taitoa käsitellä omia tunteitaan tavanomaisesta poikkeavin menetelmin. Toiminnan ohjaajan vastuulla on suunnitella ja ohjata asiakkaita, yksilöitä ja ryhmää toiminnassa sellaiseen suuntaan, että se palvelee mahdollisimman hyvin asetettuja tavoitteita.

Haasteena on asiakkaiden innostaminen toimintaan. Jos ei ole ennen tehnyt mitään vastaavaa, voi olla vaikea lähteä toteuttamaan lyhytelokuvaprojektia tai improvisaatioharjoitetta, koska siitä ei ole entuudestaan kokemusta. Asiakas voi pelätä itsensä nolaamista muiden edessä tai pelätä ihan koko tapahtumaa. Kaikki eivät ole yhtä rohkeita, eikä omaan luovuuteensa luottaminen ja oman ilmaisunsa rohkeasti esille tuominen ole erityisen helppoa etenkin kokemattomalle esiintyjälle. Ohjaajan, eli sosiokulttuurisen innostajan on osattava kannustaa ja rohkaista ryhmää ja yksilöitä. Lyhytelokuvan tekeminen on pitkä prosessi, ja motivaation ylläpitäminen koko pro-

jektin ajan on myös suuri haaste. Huomasimme projektin aikana monesti, että nuorten ajatuksissa on usein päivän tulevat tapahtumat; kiire tapaamaan kavereita, kiire harrastuksiin ja niin edelleen. Siksi heidän motivoimisensa toimintaan tuntui olevan erityisen haastavaa etenkin silloin, kun he joutuivat odottamaan omaa vuoroa toisten esiintyessä kameralle tai tehdessä harjoitteita.

Tällaista projektia järjestettäessä on otettava erityisen hyvin huomioon aika. On suunniteltava tapaamiset hyvin ja mietittävä, mitä ehditään tekemään missäkin ajassa. Asiakkaalle on myös kerrottava mahdollisimman tarkasti kuinka kauan projekti kokonaisuudessaan tulee kestämään ja mitä sen aikana tehdään. Epätietoisuus lisää helposti ryhmän sisäistä levottomuutta. Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty. Meidän projektissamme ajankäyttöä ei suunniteltu riittävän hyvin, mikä johti aikataulujen alituisen muuttumiseen ja hetkittäiseen levottomuuteen tapaamisissa.

Projektissamme, erityisesti käsikirjoittamisen aikana saimme keskusteltua nuorten kanssa avoimesti avioerosta. Suunnittelimme yhdessä elokuvan juonta, jolloin nuoret alkoivat avautua omista kokemuksistaan. He kommentoivat toistensa kokemuksia asiallisesti ja toisiaan kunnioittaen. Eräs tyttö kertoi siitä, kuinka hänen vanhempansa olivat riidelleet niin, että lopulta hänen isänsä oli päätnyt viiltämään äitiä puukolla. Keskustelu traagisista asioista loi ryhmän sisälle luottamusta ja kiinteytti ryhmää entisestään. Mielestäni se, että nuori uskaltautuu kertomaan omista vaikeista kokemuksistaan muiden edessä, kertoi meidän projektimme terapeutisesta vaikutuksesta ja onnistumisesta ainakin tunteiden käsittelyn kohdalla.

Vaikka meidän teemanamme projektissa oli avioero, joka on hyvin vakava ja elämää suuresti mullistava aihe, voi teemana pitää monia muitakin aiheita. Tällaista toimintaa voi käyttää ihan vain asiakkaiden omaksi virkistykseksi, vaihteluna normaaliin päivään. Kulttuurin luominen on monella tapaa hyödyllistä, eikä sen aina tarvitse olla niin sanotusti vakavaa ja vaativan tavoitteellista toimintaa. Luovuuttaan voi käyttää arkisissakin tilanteissa ja teatteria voi tehdä ja harrastaa ilman tavoitetta tietyn ongelman käsittelystä. Kuitenkin pidän draamaa ja lyhytelokuvaa hyvin tehokkaina keinoina käsitellä elämän vaikeita ja monitahoisia ongelmia.

3 PROJEKTIN MÄÄRITTELY, TAUSTA JA TOIMINNALLINEN YMPÄRISTÖ

Lyhytelokuvan toteuttaminen nuorten kanssa oli mielestämme tärkeä ja hyödyllinen projekti, josta oli hyötyä niin nuorille itselleen, meille ammattilaisina ja toivottavasti myös muille tuleville ammattilaisille, jotka tutustuvat tähän projektiin. Nuorten vaikeudet sosiaalisissa tilanteissa ja itseilmaisun sekä itsevarmuuden puutteet ovat nähtävillä päivittäin laitostyössä. Sosiokulttuurinen toiminta voi onnistuessaan lisätä nuorten varmuutta tuoda esille itseään, ja omia ajatuksiaan, siksi pidimme tärkeänä innostaa nuoria tämänlaiseen toimintaan. Yhteisöteatterin menetelmin, joita mekin projektissa käytimme, voidaan lisätä taitoa toimia sosiaalisissa tilanteissa.

Olemme molemmat seuranneet Satakunnan elävän kuvan keskuksen toteuttamia Myrsky-projekteja ja havainneet tämän kaltaisen tekemisen olevan nuorille mieluista ja hyödyllistä. Oma projektimme keskittyy kuitenkin lyhytelokuvan toteuttamisen lisäksi nuorten itseilmaisutaitoihin, joita pyrimme kehittämään erilaisin improvisaatioharjoituksin ja luottamusharjoituksin. Vaikka meillä molemmilla ohjaajilla oli entuudestaan jonkin verran tietoa ja kokemusta lyhytelokuvan tekemisestä, emme kumpikaan olleet ennen olleet itse vastuussa sellaisen toteutumisesta. Se lienee osasyynä siihen, että kohtasimme projektin aikana muutamia ongelmia, jotka viivästyttivät projektimme saattamista päätökseen.

Projektiin osallistuneista nuorista, lukuun ottamatta yhtä nuorta, kaikki olivat joskus olleet mukana lyhytelokuvan tekemisessä. Satakunnan elävän kuvan keskus on järjestänyt yhteistyökumppanimme Lehmuskolo oy:n laitoksissa Myrsky-projektiin liittyviä lyhytelokuva-kuvauksia. Tässä projektissa erilaista verrattuna edellisiin lyhytelokuviin, joita nuoret ovat toteuttaneet, oli se, että olimme valmiiksi määritelleet aiheen elokuvalle, ja näin ollen päättäneet ennalta joitain asioita, joita elokuvassa tulee olla. Kyseessä oli siis prosessidraama, josta kerron hieman lisää raporttini teoriaosuudessa. Annoimme kuitenkin nuorille mahdollisuuden vaikuttaa lopulliseen käsikirjoitukseen paljonkin jättämällä tilaa improvisaatiolle. Tutkimme, miten draama ja lyhytelokuva toimivat menetelminä tavoitteidemme mukaan lasten ja nuorten kanssa.

Teimme ilmaisharjoitteita pääosin Kulttuuritalo Annankatu 6:ssa, mutta kuvaaminen tapahtui ympäri Porin kaupunkia nuorten kanssa yhdessä suunnitelluissa paikoissa. Lyhytelokuvan viimeistely tapahtui puolestaan Satakunnan elävän kuvan keskuksen tiloissa. Kulttuuritalolta löytyi puvusto ja välineistöä, jota pystyimme jonkin verran hyödyntämään niin elokuvassa kuin improvisaatioharjoituksissakin. Tila on suunniteltu nuorten käyttöön. Nuoret kokevat kokemuksemme mukaan olonsa siellä vapautuneeksi, joka oli myös tärkeää projektimme kannalta. Käytimme elokuvassa kuvauspaikkana myös yhtä Lehmuskolo oy:n lasten- ja nuortenkodin nuoren huonetta. Huoneessa asuva tyttö antoi mielellään huoneensa kuvauskäyttöön. Huone oli hyvä kuvauspaikka siksi, koska sitä ei tarvinnut lavastaa ollenkaan. Huoneessa oli valmiiksi tunnelma, joka teini-ikäisen nuoren huoneessa on. Se sopi elokuvaamme hyvin.

Yksi projektiin osallistunut nuori teki rap-musiikkia lyhytelokuvaan. Kyseinen nuori on tehnyt ennenkin rap-musiikkia, joten tämän tuotoksen tekeminen kävi vaivattomasti. Poika teki itse sanat kappaleeseen laitoksessa jossa asuu. Annoimme hänelle aiheeksi avioeron, mutta sen enempää emme sanoituksiin puuttuneet. Satakunnan elävän kuvan keskuksessa nuori teki itsenäisesti musiikkitaustat kappaleeseensa. Roolimme jäi tässä musiikin tekemisessä lähinnä kannustamiseksi ja tukemiseksi.

3.1 Projektin suunnittelu

Käynnistimme varsinaisen suunnittelun kesällä 2012. Tapasimme Malisen kanssa muutamia kertoja ja keskustelimme omista tavoitteistamme koskien projektiamme ja määrittelimme yhteisiä tavoitteita. Selvitimme toistemme erityisosaamiset ja teimme alustavaa työnjakoa. Päätimme niin, että Jarno vastaisi pääosin lyhytelokuvan tekemisestä ja improvisaatioharjoitteista. Hän ikään kuin toimisi ohjaajana elokuvassa. Minun tehtäväkseni tuli tuoda lyhytelokuvaan teema avioerosta ja hoitaa yhteyksiä laitoksiin, joista nuoret tulivat. Haastattelimme molemmat kesän aikana tuttavien ja laitosten nuoria, joilla oli kokemusta avioerosta. Jarno keskittyi omalla ajallaan suunnittelemaan tulevaa elokuvaa ja ilmaisuaitoharjoitteita. Minä puolestani tutus-

tuin projektin kannalta tärkeisiin teatteriin liittyviin aiheisiin, kuten yhteisöteatterin tekemiseen ja draaman perusteisiin kirjallisuuden avulla.

Hankin yhteistyökumppaniksi minulle entuudestaan tutun Lehmuskolo oy:n. Lehmuskolossa oltiin innokkaita sosiokulttuurista toimintaa, ja suunnittelemaamme lyhytelokuvaa kohtaan, ja saimme nopeasti koottua porukan nuorista, jotka lähtivät mukaan projektiimme. Jarno puolestaan järjesti Satakunnan elävän kuvan keskuksen mukaan projektiimme. Jarnolla oli tuttuja työskentelemässä Satakunnan elävän kuvan keskuksessa, joten tämänkin yhteistyökumppanin mukaan lähteminen kävi mutkattomasti. Jarno järjesti myös tilat Annankatu 6:sta, jossa saimme järjestää ilmaisutaito-tapaamisiamme nuorten kanssa.

Alkuperäinen suunnitelma oli, että tapaamme nuorten kanssa ilmaisutaitokerhon merkeissä kolmen kuukauden ajan. Suunnitelmat kuitenkin muuttuivat matkan varrella kohdatessamme yllättäviä ongelmia projektin toteutuksessa. Koko projektin ajan pidimme säännöllisesti Malisen kanssa palavereita, joissa suunnittelimme uusia aikatauluja ja uusia ratkaisuja meitä kohdanneisiin ongelmiin. Lopulta saimme projektimme päätökseen puolessa vuodessa. Kuitenkin olimme projektin päättyessä tyytyväisiä lopputulokseen, eikä venynyt aikataulu jäänyt harmittamaan.

Päätimme heti alussa, että nuoret saavat osallistua kaikenlaiseen toimintaan, jota elokuvan tekemiseen liittyy. Päätimme myös käyttää mahdollisimman tehokkaasti nuorten erityistaitoja ja pyrkiä siihen, että nuoret itse toisivat julki omia erityisosaamisiaan. Tiesimme, etteivät kaikki halua välttämättä esiintyä kameran edessä, eikä siihen pakottaminen palvelisi yhtään mitään. Siksi ajattelimme antaa ujommille, niille joita ei näyttelemisen kiinnostaa, mahdollisuuden osallistua toimintaan kameran takana. Lopulta muutama nuori halusikin toimia äänimiehenä ja avustaa kuvaamisessa.

3.2 Projektin tarkoitus ja tavoitteet

Tavoitteemme oli tutkia ja kokeilla draamallisten menetelmien toimivuutta sosiaalipedagogisessa lapsi- ja nuorisotyössä itsetunnon ja itsensä ilmaisemisen, ryhmässä toimimisen ja sosiaalisten taitojen kehittäjänä. Teimme erilaisia improvisaatio- ja luottamusharjoituksia kehittääksemme näitä alueita, ja tutkimme niiden toimivuutta tulosten perusteella. Pyrimme lyhytelokuvan ja draaman avulla herättämään projektiin osallistuneiden keskuudessa keskustelua ja ilmaisua, joilla kävimme läpi ajatuksia ja tunteita liittyen erityisesti aiheeseemme avioeroon.

Projektin aikana itse tutustuimme lyhytelokuvan aiheeseen ”avioero lapsen näkökulmasta” lähinnä kirjallisuuden pohjalta. Keräsimme kokemustietoa myös laitosten nuorilta ja tuttavapiiristä. Yhä useamman lastensuojelun asiakkaan taustalla on vanhempien ero, ja siksi koimme aiheen tärkeäksi sosiaalialan ammattilaisille. Tavoitteena oli myös luoda helposti aiheeseen johdettava lyhytelokuva, jonka avulla voi herättää keskustelua esimerkiksi tulevien sosiaalialan ammattilaisten keskuudessa. Toivoimme alussa lyhytelokuvastamme olevan hyötyä myös avioeroa läpikäyville vanhemmille, erityisesti lasten huomioonottamisen kannalta. Kuitenkin yksityisyyden suojan takia lyhytelokuvamme ei tule julkisesti nähtäville, joten avioeroa läpikäyvien vanhempien ajatusten herättäminen elokuvamme avulla ei tule toteutumaan.

Tutustuimme myös lyhytelokuvien maailmaan. Katsoimme useita lyhytelokuvia, opettelimme tekemään hyvän draaman ja kokonaisuudessaan ohjaamaan nuoria toteuttamaan itseään draamallisin menetelmin. Lyhytelokuvaa tehdessä me ohjaajat harjoittelimme kamerankäyttöä, käsikirjoittamista, leikkaamista, ja samalla myös nuoret pääsivät osallistumaan kaikkiin näihin lyhytelokuvan tekemiseen liittyviin vaiheisiin. Käsittelimme nuorten kanssa vaikeaa aihetta, avioeroa, ja pyrimme saamaan nuoret käsittelemään suuria tunteitaan purkamalla niitä mielekkäällä tavalla, draaman ja lyhytelokuvan avulla.

4 PROJEKTIN TOTEUTTAMINEN

Ensimmäisellä tapaamiskerralla kävimme nuorten kanssa yhdessä läpi, mitä olemme alkamassa tekemään. Nuorille esiteltiin tila, jossa tapaamisten oli tarkoitus tapahtua. Nuoret saivat itse kertoa ajatuksiaan siitä, millaista elokuvaa he haluaisivat tehdä. Teimme tutustumisharjoituksia, joista jatkoimme tunnetilaharjoituksiin. Nuorten oli aluksi hieman vaikea keskittyä, mutta ajan kanssa motivoituneimmat saivat vähemmän motivoituneet innostumaan yhteisestä tekemisestä. Heti tässä vaiheessa huomasimme, kuinka innostaminen tapahtui hienosti ryhmän sisällä, ja nuorten potentiaali itseohjautuvaan toimintaan oli hetkittäin esillä.

Jatkoimme luottamusharjoituksilla. Lyhytelokuvan tekeminen on ennen kaikkea ryhmätyötä. Ryhmän sisäinen yhteishenki ja luottaminen muihin ryhmän jäseniin tekevät ryhmästä kiinteämmän, ja työskentely ryhmässä muuttuu mielekkäämmäksi. Osallistuimme myös ohjaajina luottamusleikkeihin. Ryhmässä oli selvästi muutama nuori, jotka olivat innoissaan mukana tekemisessä alusta alkaen. Innokkuuden huomasi siitä, että nämä tietyt nuoret halusivat osallistua kaikkiin harjoitteisiin ensimmäisinä. Joidenkin nuorten kohdalla luottamusharjoitteet menivät nauramiseksi ja pelleilyksi, mutta lopulta saimme ohjattua kaikki mielekkääseen tekemiseen.

Eräässä tekemässämme luottamusharjoituksessa menimme pieneen tiiviiseen ringiin seisomaan. Ringin keskelle meni yksi nuori seisomaan silmät suljettuina. Ringissä seisovat alkoivat hiljalleen tönä keskellä seisovaa, joka ei saanut liikuttaa jalkojaan, vaan hänen piti seisoa paikallaan ja kokea kaatuvansa. Tarkoitus oli, että keskellä oleva luotti siihen, että aina joku ringissä seisova ottaa hänet vastaan ja tönäisee toiseen suuntaan. Tässä harjoituksessa olisi ollut vaarana, että joku kiusallaan tönäiseekin niin lujaa, että keskellä seisova pelästyy tai jopa kaatuu. Onneksi kaikki leikkiin osallistuneet osasivat tehdä tehtävän niin kuin kuului.

Teimme myös rohkeuskokeen, johon liittyi silmät suljettuna oleminen. Kokeessa yksi nuorista meni noin viiden metrin päähän muista nuorista ja ohjaajista. Nuori sulki silmänsä ja juoksi niin lujaa kohti muita kuin uskalsi. Silmiä ei saanut avata juoksun aikana ja tarkoitus oli juosta niin kauan, että muu ryhmä ottaa hänet kiinni. Yksi nuorista uskalsi juosta niin lujaa kuin pääsi avaamatta silmiään, mutta muut joko avasivat silmänsä lopussa, tai hidastivat ennen kuin vastaanottajat saivat hänet kiinni. Mi-

nä kokeilin tätä myös, enkä uskaltanut juosta kuin muutaman askeleen. Kaikki osallistuivat hyvin tähän rohkeuskokeeseen.

Teimme lopuksi vielä improvisaatioharjoitteita, joihin yllättäen kaikki osallistuivat alkujännityksen jälkeen mielellään. Nuoret tarvitsivat selvästi paljon rohkaisua tekemiseensä, ja meidän oli ohjaajina ymmärrettävä heidän kieltään ja heidän asioitaan, jotta pystyimme luomaan heille mieluisen ilmapiirin tämänlaisten harjoitteiden tekemiseen. Tässä vaiheessa jo minun mielestäni oli nähtävillä mahdollisuus tavoitteidemme toteutumiseen, koska nuorten varmuus olla esillä kasvoi harjoitus harjoitukselta. Alun naureskelun ja pelleilyn jälkeen jotkut nuorista osallistuivat tosissaan annettuihin tehtäviin. Menetelmiemme potentiaalin huomaaminen kasvatti meissä ohjaajissakin motivaatiota tehdä projektia.

Aloitimme toisen tapaamiskerran keskittymisharjoituksilla. Teimme kaksi erilaista harjoitetta, joihin kaikki nuoret osallistuivat mielellään. Tämän jälkeen siirryimme improvisaatioharjoitukseen, joka oli huomattavasti haastavampi kuin viime kerralla. Harjoitteessa nuoret improvisoivat erilaisia tapahtumia pareittain. Muut keksivät satunnaisen paikan, jossa kohtaaminen tapahtuu. Esiintyjille määriteltiin hahmot, joita heidän piti esittää. Kesken kohtaamisen improvisoijille huudeltiin tunnetiloja, joihin heidän tuli reagoida heti jatkamalla improvisaatiotaan ilmoitetussa tunnetilassa. Nuoret selviytyivät yllättävän hyvin tästä improvisaatioharjoituksesta. Saimme innostettua harjoitukseen kaksi poikaa, jotka viime kerralla eivät olleet juuri lainkaan motivoituneita tekemään mitään. Kaikki nuoret osallistuivat jotenkin tähän tehtävään, joka ylitti odotuksemme. Nuoret viihtyivät ja olivat selvästi vapautuneempia kuin viimeksi. Huomasimme improvisaatioharjoitteiden luovan ryhmästämmä kiinteämmän. Luottamus nuorten välillä lisääntyi, eikä ”mokaamisenpelkoa” ollut enää niin paljon aistittavissa kuin edellisellä kerralla.

Lopussa käytimme noin 15 minuuttia tulevan elokuvan suunnitteluun. Keskustelimme avioerosta ja jotkut nuorista kertoivat omia kokemuksiaan kyseisestä asiasta. Mietimme mitä tunteita ja tapahtumia avioeroon voi liittyä ja miltä se voi lapsen näkökulmasta tuntua. Osa nuorista ilmoitti itse haluavansa olla mukana käsikirjoittamisessa ja päätimme aloittaa varsinaisen ideoinnin seuraavalla kerralla kun tapaamme. Olen sitä mieltä, että kannattaa ehdottomasti antaa nuorille mahdollisuus tuoda omia

ajatuksiaan julki. Nuorilla on paljon ideoita ja heissä on paljon luovuutta, joille tulee antaa mahdollisuus tulla esille. Nuoret kävivät tunteitaan ja ajatuksiaan hyvin läpi keskustelemalla. Ryhmän sisäinen luottamus oli silmin nähden kasvanut, koska nuoret uskalsivat vapautuneesti kertoa omista rajuistakin kokemuksistaan keskustelun aikana. Koska heille annettiin mahdollisuus itse ideoida tulevaa käsikirjoitusta, heidän motivaationsa yhteiseen tekemiseen kasvoi. Tämän pystyi aistimaan innokkaasta asenteesta, joka tuli esille tunnin lopussa yhteisen ideoinnin aikana.

Kolmannen tapaamiskerran käytimme kokonaan käsikirjoituksen ideointiin. Jaoimme ryhmän kahteen neljän hengen pienryhmään, joissa nuoret suunnittelivat erilaiset tarinat elokuvaa varten. Toisen ryhmän työskentely alkoi hyvin ja he tekivät melko traagisen juonen lyhytelokuvalle. Tarinassa oli väkivaltaa, irtosuhteita, alkoholia ja lääkkeiden väärinkäyttöä. Vaikka tarina oli hurja, siinä esiintyi pätkiä suoraan nuorten omasta elämästä. Käsikirjoittamisen avulla he toivat omia kokemuksiaan ja tunteitaan julki. Toinen ryhmä käytti paljon aikaa alussa kaikkeen epäolennaiseen ja vit-sailivat keskittymättä itse tekemiseen. Olisimme voineet miettiä tarkemmin ryhmäjakoa, jotta työskentely olisi ollut mahdollisimman tehokasta. Lisäksi suunnitteluryhmien laittaminen erillisiin tiloihin olisi voinut auttaa. Villimpi ryhmä otti paljon kontaktia meihin ohjaajiin, ja heidän melunsa häiritsi myös aktiivisemmin työskentelevää ryhmää. Kuitenkin molemmat ryhmät saivat lopulta tehtyä käsikirjoituksen lyhytelokuvalle.

Kun molemmat ryhmät olivat saaneet synopsikset valmiiksi, kävimme niitä yhdessä läpi koko ryhmän kanssa ja jalostimme tarinoita. Kehittelimme vielä kolmannenkin tarinan yhdessä koko ryhmän kanssa. Molemmista nuorten itse kehittelemistä tarinoista tuli melko synkkiä ja surullisia, joten yhteisestä tarinastamme teimme onnellisemman. Pohdimme yhdessä millainen tapa olisi hyvä tapa toimia avioerotilanteessa, jotta lapset tulisi otettua huomioon. Koska nuoret olivat hyvin virittäytyneet tunnelmaan ja pohdintoihin avioeroista, keskustelu kävi vilkkaana heti alussa. Pojat eivät juuri ottaneet kantaa, mutta tytöillä oli hienoja ajatuksia, jotka kirjasimme ylös. Keskustelussa tuli ilmi, että nuoret pystyvät käsittelemään näinkin vaikeaa asiaa järkevästi, ja näkemään avioerossa hyviä ja huonoja puolia. Tytöille tuli muun muassa ajatuksia siitä, että erillään asuvat vanhemmat ei riitele niin paljoa, eikä lasten tarvitse näin ollen kuunnella ainaista riitelyä. Keskusteluun nousivat myös väkivalta ja

alkoholi, joista joissain perheissä saattaa olla ongelmia ja jotka saattavat olla ainakin osasyynä avioeroon.

Pääsimme tällä tapaamiskerralla lopputulokseen, että teemme lyhytelokuvasta episodimaisen. Suunnitelmaksi tuli tehdä kolme tai neljä erilaista tarinaa avioerosta, jotka kaikki kuvaisimme lyhytelokuvaan. Tarkoitus oli saada sekaan sekä onnellisia että epäonnisia tarinoita. Mietimme nuorten kanssa tarinoita lapsen näkökulmasta ja saimme hyvään vaiheeseen kolme erilaista tarinaa. Päätimme Malisen kanssa kirjoittaa yksityiskohtaisemmat käsikirjoitukset kahdestaan, mutta pohjana käytämme nuorten antamaa materiaalia ja yhdessä suunnittelemaamme tarinaa. Päätimme ohjaajina viimeistellä tarinat siksi, koska meillä oli tietoa esimerkiksi realistisista kuvaamismahdollisuuksista ja siitä, mihin nuorilla todella riittää resurssit. Jos nuoret olisivat itse saaneet päättää koko elokuvan tapahtumat, olisi siihen tarvittu huomattavasti enemmän aikaa ja taitoa, koska heillä oli ajatuksissa esimerkiksi räjähdyksiä ja stunttemppeja.

Seuraavalla tapaamisella pohdimme kaikkien kolmen eri tarinan yhdistämistä yhdeksi. Visioimme erilaisia mahdollisuuksia saada tarinat tiivistettyä yhdeksi puhuttelevaksi lyhytelokuvaksi. Olimme Malisen kanssa todenneet yhden hyvän elokuvan tekemisen olevan järkevämpää kuin kolmen tai neljän tarinan, joista ajan rajallisuuden vuoksi olisi tullut keskeneräisiä. Aloimme koota ideoiden pohjalta yhtä käsikirjoitusta. Käytimme koko tapaamisen käsikirjoituksen tekemiseen ja saimme sen valmiiksi. Tapaamisessa oli mukana vain kolme nuorta meidän ohjaajien lisäksi, joten toiminta oli tehokasta. Aikaa ei kulunut mihinkään epäolennaiseen. Kun olimme saaneet käsikirjoituksen tehtyä, sovimme seuraavaksi viikoksi ensimmäisen kuvauskerran, joka tulisi tapahtumaan lasten- ja nuortenkotia Toukolassa. Vaikkemme olleet alun perin suunnitelleet tekemämme lopullista käsikirjoitusta näin pienessä ryhmässä, se oli lopujen lopuksi hyvä sattuma, ettei enempää nuoria päässyt paikalle. Pienryhmässä tällainen työskentely on huomattavasti tehokkaampaa ja mielekkäämpää. Jälkeenpäin muita nuoria ei asiaa kysyttäessä harmittanut, etteivät he olleet tällä kyseisellä käsikirjoitustapaamisella mukana.

Hioimme Jarnon kanssa viikon aikana käsikirjoitusta, ja suunnittelimme roolijakoa, kuvauspaikkoja ja selvitimme Satakunnan elävän kuvan keskuksesta miten kuvauk-

set saadaan järjestettyä. Saimme sovittua kaksi kuvauspäivää. Suunnittelimme myös ketkä kaikki nuoret osallistuvat äänittämiseen ja mahdollisesti myös kuvaamiseen. Seuraavan viikon aikana teimme sanoituksia elokuvaan tulevaan musiikkiin erään projektiin osallistuneen nuoren kanssa. Tarkoitus oli käyttää nuorten tekemää kappaletta elokuvassa jossain kohdassa. Yksi projektiin osallistuvista nuorista harrastaa rap-musiikin tekemistä ja toinen nuori käy laulutunneilla, joten heidän kanssaan musiikin tekeminen oli mielekästä niin ohjaajille kuin nuorille itselleenkin. Kuitenkaan lopulta emme saaneet valmiiksi kuin rap-kappaleen, jonka on tarkoitus soida jossain kohtaa elokuvaa.

Ensimmäinen kuvauspäivä järjestettiin lasten- ja nuortenkotia Toukolassa. Teimme viimehetken muutoksen päähenkilöiden kohdalla. Yksi nuorista oli hyvin halukas esiintymään pääosassa, joten aluksi pääosaan suunniteltu tyttö antoi oman roolinsa tälle innokkaammalle. Toisten huomioon ottaminen ja sosiaalisten taitojen kehittyminen tuli tässä hyvin esille, koska kyseessä ei ollut entuudestaan hyvät ystävykset. He pääsivät keskustelemalla yhteisymmärrykseen siitä, kumpi toimii elokuvassa pääroolissa. Kaksi nuorta osallistui kuvauksiin näyttelijöiden asemassa ja yksi nuori toimi äänimiehenä. Muut seurasivat kuvauksia sivusta. Suunnittelimme ennen kuvauksen aloittamista kohtauksen ja kuvaussuunnat huolella. Ensimmäisen kohtauksen kuvauspaikkana toimi erään Toukolan nuoren huone. Huone oli erinomainen kuvauspaikka sellaisenaan, joten lavastamista ei tarvittu lainkaan. Nuori antoi mielellään oman huoneensa kuvauskäyttöön. Ainoa hankaluus tässä kuvauspaikassa oli tilanpuute. Oli vaikeaa saada hyvät kuvakulmat, koska huone oli niin pieni. Kuitenkin onnistuimme löytämään parhaat mahdolliset kuvaussuunnat yhdessä kuvaajamme kanssa.

Kohtauksessa sisarukset pelaavat muistipeliä, kunnes heidän vanhempansa alkavat riidellä ja vanhempien huuto kuuluu seinän läpi. Toinen lapsista tekee päätöksen karkaamisesta. Lasten karattua he liftaavat kyydin kaupunkiin. Kuvasimme kohtaukset useaan kertaan, jotta on valinnanvaraa kun elokuvaa aletaan koota. Kuvaaminen sujui muuten hyvin, mutta toisen nuoren ohjaaminen oli välillä haastavaa. Hänellä oli ongelmia vastaanottaa ohjeita. Hän olisi halunnut itse improvisoida kaiken, muttei kuitenkaan osannut ottaa huomioon esimerkiksi äänenvoimakkuuttaan. Koska kuvasimme myös ulkona, oli otettava huomioon kokojaan taustalla kuuluva liikenteen

ja ohikulkevien ihmisten häly. Oli puhuttava tarpeeksi kovalla äänellä, mutta näyttelijä kimpaantui välittömästi kun ohjeita äänen käytöstä yritettiin antaa. Saimme kuitenkin kuvattua tarvittavan materiaalin. Seuraavan viikon kuvaukset päätimme järjestää kaupungilla ulkona, jolloin näyttelemiseen osallistuu useampi nuori.

Toinen kuvausilta tapahtui pääosin Annankatu 6:ssa. Teimme kohtausta siitä, kun sisarukset pääsevät kaupunkiin ja tapaavat ystäviään siellä. Kohtauksessa nuoret kertovat kavereilleen, jotka ovat nauttimassa alkoholijuomia, heidän vanhempiansa erosuunnitelmista. Kuvasimme myös kohtaukseen toisen sisaruksen ruokavarkauden. Sisaruksilla ei elokuvassa ole rahaa mukana, joten toinen heistä käy varastamassa pitsaa kaupasta. Kohtaus, jossa käytettiin alkoholia, aiheutti meille ohjaajina vähän ylimääräisiä mietteitä. Aloimme juuri ennen kuvauksia pohtia, kannattaako sittenkään ottaa rekvisiitaksi tyhjiä alkoholijuomatölkkejä, ja esittää kohtausta jossa nautitaan alaikäisenä alkoholijuomia. Olisimme voineet varautua asiaan vähän aiemminkin, ja miettiä asian loppuun ennen kuin nuoret olivat paikalla. Kuitenkin päädyimme käyttämään tätä suunniteltua rekvisiittaa ja toteuttamaan alun perin suunniteltu kohtausta. Se on todenmukaista: alaikäiset nuoret nauttivat hyvin usein alkoholia vanhempiensa silmän välttämällä. Myös nuoret olivat ehdottomasti sitä mieltä, että rekvisiitta on hyvää ja todenmukaista. He toivat omat ideansa siis tässäkin hyvin esille, ja pääsivät vaikuttamaan lopputulokseen.

Kuvaus onnistui hyvin. Nuoret olivat todella motivoituneita tekemään yhdessä kohtausta, ja olivat mukana ideoimassa omia vuorosanojaan. Nuoret osasivat luontevasti käyttää omaa mielikuvitustaan kohtauksessa, ja heillä oli hyviä ideoita koskien kohtauksen kulkua. Olimme yllättyneitä, kuinka paljon nuoret olivat kehittyneet itsensä ilmaisemisessa, ja kuinka rohkeasti he lähtivät mukaan tekemään uutta kohtausta. He jaksoivat myös hyvin toistoa, kun kohtausta jouduttiin kuvaamaan moneen kertaan. Yksi nuorista kommentoi pari kertaa, ettei jaksaisi enää esiintyä uudelleen, mutta teki kuitenkin oman osuutensa niin monta kertaa kuin tarve oli.

Paikalla kävi myös Satakunnan kansan toimittaja tekemässä lehtijuttua opinnäytetyöstämme. Nuoret pääsivät kaikki haastateltaviksi, ja olivat innoissaan haastattelusta. Satakunnan kansan toimittajan käynti kasvatti selvästi nuorten motivaatiota projektiin. He käyttäytyivät hienosti ja vastailivat innokkaasti toimittajan kysymyksiin.

Meille myös ohjaajina jäi hyvä tunne toimittajan käynnistä. Tapahtuma jäi varmasti nuorten mieleen hyvänä kokemuksena. Suunnittelimme seuraavaa kuvauspäivää tapaamisen lopuksi. Päätimme kuvata seuraavalla kerralla kohtauksen, jossa nuorempi sisarus kirjoittaa kirjettä vanhemmilleen. Muut nuoret löytävät kirjeen rannasta. Jätämme tässä kohtaa katsojien pääteltäväksi, mitä nuoremmalle sisarukselle todella tapahtui.

Seuraava kuvaustapaaminen toteutettiin Kokemäenjoen rannassa. Kuvasimme suunnittelemaamme kohtauksen, jossa nuorempi sisarus kirjoittaa kirjettä vanhemmilleen. Seuraavaksi muut nuoret löytävät kirjeen ja kyseisen sisaruksen paidan rannasta, katsovat jokeen ajatellen, että poika on varmaankin hypännyt sinne. Vanhempi sisarus saapuu myös paikalle ja ymmärtää kavereidensa ilmeistä mitä on saattanut tapahtua.

Tämä kuvauskerta meni ihan hyvin, mutta olisimme voineet etukäteen varautua paremmin mahdolliseen sään muutokseen. Kesken kuvauksien alkoi sataa vettä. Nuorille tuli kylmä, ja meinasimme joutua pulaan kameran ja mikrofoniin kanssa, jotka eivät saaneet kastua. Olisi ollut hyvä varautua säätilan muutoksiin ja muistuttaa nuoria ottamaan vaatetuksessa huomioon mahdollisen vesisateen. Kaiken lisäksi elokuvan nuorempi sisarus joutui olemaan osan ajasta ilman pitkähihaista paitaansa, koska siitä otettiin kuvaa sen lojuessa maassa. Pojalle tuli kuvaamisen aikana kylmä, mutta lopulta selvisimme ihan hyvin tästäkin kuvauskerrasta, ja nuoret olivat todella reippaita säästä huolimatta. Nuoret ottivat toisensa tällä kuvauskerralla hyvin huomioon ja antoivat toisille esiintymisrauhan. Myös näyttelijät improvisoivat rohkeasti ja eläytyivät haastaviinkin tunnetiloihin taitavasti.

Seuraavana tapaamiskertana nauhoitimme rap-musiikkia yhden nuoren kanssa Satakunnan elävän kuvan keskuksessa. Rap-musiikintekijä oli ennenkin tehnyt musiikkia samalla ohjelmalla samassa paikassa, joten toiminta oli hänelle tuttua, ja hän sai omatoimisesti tehtyä taustat kappaleeseensa. Opastimme lyriikoiden äänittämisessä poikaa ja koko nauhoitus saatiin tehtyä miksausta vaille valmiiksi. Poika oli kirjoittanut valmiiksi lyriikat laitoksessa, jossa hän asuu. Tarvittiin kaksi nauhoituskertaa, jotta sanoitukset saatiin äänitettyä hyvin. Poikaa ei jännittänyt tai noloistuttanut ollenkaan näyttää omaa osaamistaan meidän ohjaajien, sekä kuvaajamme edessä. Hän tuntui suorastaan olevan ylpeä omasta erityisosaamisestaan.

Toinen päänäyttelijöistä tuli Annankatu 6:n seuraavia kuvauksia varten. Emme tarvinneet muita näyttelijöitä, koska kuvasimme sellaisia kohtauksia, joissa näkyy ainoastaan vanhempi lyhytelokuvan sisaruksista. Kuvasimme ”hourekohtauksen”, jossa tyttö on sekaisin juotuaan alkoholia, houraillee vanhemmistaan ja veljestään maaten sairaalavuoteessa pimeydessä. Kohtaukset olivat taiteellisia, ja olimme yllättyneitä päänäyttelijämme taidosta improvisoida ja eläytyä suruun, pelkoon ja ahdistukseen joita kohtaukseen tarvittiin. Huomasimme selvää kehitystä tytön näyttelijäntaidoissa.

Tyttö tuli paikalle väärissä vaatteissa. Vaikka olimme sanoneet monta kertaa, että kuvauksissa on aina oltava samoissa vaatteissa, hän oli tarkoituksella pukeutut päälle toiset vaatteet. Hän ei yksinkertaisesti halunnut tällä kertaa tulla samoissa vaatteissa kuin viimeksi. Varmistimme vielä laitoksen ohjaajilta, miksi hänellä ei ollut niitä vaatteita, joita on muissa kuvauksissa käyttänyt. Ohjaajat olivat pyytäneet tyttöä pukemaan samat vaatteet, mutta tyttö oli väittänyt, ettei se ole tarpeellista. Meidän olisi ollut hyvä säilyttää alusta asti esiintymisvaatteita ja tuoda ne aina kuvauksiin, niin tällaista ongelmaa ei olisi tullut.

Tässä kohtaa projektia tapahtui suuri vastoinikäyminen: kuvaajanamme toiminut henkilö joutui lopettamaan tehtävänsä Satakunnan elävän kuvan keskuksessa. Meillä siis ei ollut lainkaan kuvaajaa, joten jouduimme siirtämään koko projektiamme eteenpäin ja näin ollen myös projektin valmistuminen siirtyi. Onneksi Satakunnan elävän kuvan keskus onnistui järjestämään meille uuden kuvaajan melko nopealla aikataululla. Pystyimme jatkamaan kuvauksia kolmen viikon kuluttua.

Seuraava kuvauskerta tapahtui taas lasten- ja nuortenkoti Toukolassa. Paikalla oli kaikki alun perinkin projektiin osallistuneet nuoret. Kuvasimme lyhytelokuvan lopukohtausta, jossa nuoret ja ohjaajat sanoivat faktoja avioerosta videokameralle. Nuorten motivoiminen tähän faktojen sanomiseen oli jostain syystä vaikeaa. He eivät halunneet tulla yksin kameran eteen sanomaan ulkoa opeteltua lausetta kameralle. Jopa aiemmin kuvauksiin innokkaasti osallistuneet nuoret olivat vastahakoisia suorittamaan näitä kuvauksia. Kuitenkin saimme muutama nuorta innostettua mukaan, ja ohjaajat tulivat innokkaasti mukaan.

Tähän olisi voinut valmistautua paremmin niin, että nuoret olisivat jo etukäteen tienneet, mitä on odotettavissa tällä kuvauskerralla. Heiltä olisi voitu kysyä muutamaa päivää ennen, ketkä suostuvat tällaiseen, ja pyytää vain suostuvaisia tulemaan paikalle. Suurin osa nuorista kieltäytyi tehtävästä, ja heidän olemisensa paikalla aiheutti ainoastaan turhaa levottomuutta muissa nuorissa ja yleisessä ilmapiirissä. Emme osanneet ajatella etukäteen, että tämä tehtävä tulisi olemaan niin vaikea.

Nauhoitimme ilman nuoria Malisen kanssa seuraavana tapaamiskertana vanhempien riitelykohtauksen. Se sujui melko nopeasti, eikä meidän tarvinnut näytellä kuin kaksi kertaa kohtaus läpi. Suunnittelimme myös aikoja, jolloin tulemme leikkaamaan elokuvaa ja miksaamaan elokuvan tekemiseen osallistuneen nuoren rap-kappaletta. Tässä kohtaa olimme saaneet kaikki kohtaukset kuvattua, jotka elokuvaan tulevat. Leikkaaminen ja elokuvan kokoaminen jäi lopulta Jarno Malisen tehtäväksi.

4.1 Ajankäyttö

Aloitimme opinnäytetyömme varsinaisen suunnittelun kesäkuussa. Tapasimme kuusi kertaa ja selvensimme ajatuksiamme opinnäytetyöstämme. Tapaamiset kestivät kahdesta kolmeen tuntiin. Tutustuimme lyhytelokuviin, ja katselimme Satakunnan elävänkuvan keskuksen tekemiä lyhytelokuvia, jotka ovat olleen osana Myrskyprojektia. Näissä elokuvissa on ollut mukana laitosnuoria, joten saimme hyvin vihjeitä siihen, miten projektissamme kannattaa edetä. Elokuvien katseluun meni noin 5 tuntia.

Ensimmäiset ilmaisutaitokerhon tapaamiset kestivät 1,5-2 tuntia. Lisäksi suunnittelimme tapaamisia etukäteen aina noin tunnin. Teimme ilmaisutaitokerhon tapaamisilla erilaisia ilmaisu- ja luottamusharjoituksia. Suunnittelimme myöhemmin myös käsikirjoitusta yhdessä ryhmän kanssa, ja teimme muutamia käsikirjoitusversioita lyhytelokuvaa varten. Tapasimme viisi kertaa ennen elokuvan kuvaamisen aloittamista. Ennen kuvaamisen aloittamista kävimme myös tekemässä sopimuksen kuvaamisesta

Satakunnan elävän kuvan keskuksessa. Suunnittelimme siellä tulevaa kuvausprosessia ja mietimme, miten nuoret voivat itse osallistua kuvaamiseen ja äänittämiseen.

Kuvauskertoja tarvittiin yhdeksän. Jokainen niistä kesti noin kaksi tuntia. Tämän lisäksi teimme yhden nuoren kanssa rap-musiikkiin taustoja Satakunnan elävän kuvan keskuksessa, ja teimme sanoituksia toisen nuoren kanssa elokuvassa mahdollisesti käytettävään kappaleeseen. Musiikin tekemisiin meni noin kuusi työtuntia. Raportin kirjoittamiseen ja lähdekirjallisuuden tutkimiseen meni yhteensä noin 150 tuntia. Lisäksi pidimme suunnittelupalavereita noin kymmenen tunnin verran. Vietimme paljon aikaa kirjastossa lähdemateriaalia etsien ja lyhytelokuvia tutkien.

4.2 Tulosten arviointia ja pohdintaa

Saimme testattua draaman ja lyhytelokuvan toimivuutta menetelmänä sosiaalipedagogisessa lapsi- ja nuorisotyössä hyvin ja monipuolisesti. Saimme kokeiltua nuorten kanssa luottamusharjoituksia, improvisaatioharjoituksia sekä tehtyä lyhytelokuvaa seuraten samalla nuorten kehitystä itseilmaisun, itsevarmuuden ja vuorovaikutustaitojen osalta. Olisimme Malisen kanssa voineet suunnitella aikataulut huomattavasti paremmin. Emme ajatelleet alussa tämän projektin vievän niin paljon aikaa, kuin se lopulta vei. Emme olisi saaneet alkuperäisessä aikataulussa, joka oli kolme kuukautta, mitenkään tätä projektia tehtyä. Aikaa meni paljon yllättäviin asioihin. Yksi hyvin suuri ajan viejä ja vastoinikäyminen oli kuvaajan vaihtuminen kesken projektin. Olisimme voineet paremmin varautua kaikkiin mahdollisiin vastoinkäymisiin.

Kuvauskerrat ja näytelmäkerhotapaamiset kestivät noin yhdestä kahteen tuntia kerrallaan. Tämän aika on todella lyhyt, etenkin kun kuvataan elokuvan kohtauksia. Näin lyhyessä kuvaamisajassa saa sen hyvinkin onnistuessa vain muutama käyttökelpoista sekuntia elokuvaan, joten kuvauskertoja tarvitaan paljon. Meidän projektissamme tuotti vielä lisähankaluutta se, että mukana olleet nuoret tulivat eri laitoksista.

Jokaisessa laitoksessa on omat aikataulut ja nuoria on paljon, eivätkä kaikki laitosten nuoret olleet mukana projektissamme. Ohjaajia on laitoksissa rajallinen määrä, eikä kuljetusten järjestäminen kuvauspaikalle ole aina helppoa ja yksinkertaista. Emme aina voineet olla varmoja siitä, kuka on tulossa kuvauksiin ja kuka ei. Jouduimme tästä syystä suunnittelemaan jokaisen kuvauskerran tapahtumat lopulliseen muotoonsa vasta juuri ennen kuvaamisen aloittamista.

Tämänlaisen projektin toteuttaminen, sitä hieman jalostamalla ja uudelleen suunnitteleamalla, on mahdollista hyvin moninaisissa ympäristöissä. Esimerkiksi koulumaailmaan tällainen sopisi mielestämme erinomaisesti. Pidämme nuorten sosiokulttuurista innostamista, itseilmaisun- ja sosiaalisten taitojen kehittämistä tärkeänä kaikissa ympäristöissä ja lopputulosta arvioidessa voimme todeta draaman ja lyhytelokuvan toimivan menetelminä näiden tavoitteiden osalta hyvin. Tällaista projektia voisi lähteä toteuttamaan myös esimerkiksi vanhustenkodissa tai vaikkapa aikuisten päihdekuntoutujienkin keskuudessa. Mahdollisuudet ovat lähes rajattomat. Vaikeidenkin aiheiden, kuten avioeron, alkoholismin, huumeriippuvuuden tai mikä tahansa muun elämän solmukohdan käsittely draamallisin menetelmin voi olla monelle mieluista, koska draama ja improvisaatio antavat monenlaisia mahdollisuuksia käsitellä omia tunteita ja ajatuksia.

Huomasimme projektimme aikana päässeemme suurimmaksi osaksi tavoitteisiimme, että nuoret oppisivat sosiaalisia taitoja ja tulisivat varmemmaksi itsensä ilmaisemisessa draaman avulla. Erityisesti lyhytelokuvassamme esiintyvä nuorempi sisarus osoitti huimaa itsensä ilmaisun kehittymistä koko projektin ajan. Alussa hän ei uskaltanut eikä halunnut osallistua ollenkaan improvisaatioharjoitteisiin ja ilmoitti myös, ettei halua tai pysty jännittämisen vuoksi näyttelemään elokuvassa ollenkaan. Kuitenkin ohjaajina kannustimme häntä ja pyysimme pääosaan. Vastahakoisesti suostuttuaan hän alkoi kerta kerralta osoittaa kuvauksissa aina varmempaa ilmaisua, ja lopulta hän keksi itse vuorosanojaan ja improvisoi hienosti kohtauksissa. Samankaltaista kehitystä huomasimme muissakin nuorissa, mutta erityisesti mieleen jäi tämän pienen pojan kehitys.

Aivan projektin alussa, improvisaatioharjoituksissa ja ensimmäisissä kuvauksissa ryhmä oli melko hajanainen ja jotkut nuorista naureskelivat toisten nuorten näyttely-

suorituksille, eivätkä selvästi kunnioittaneet toistensa työskentelyä tai työrauhaa. Sosiaalisten taitojen kehittyminen tuli ilmi parhaiten siinä, että projektin loppuvaiheilla nuoret osasivat hienosti ottaa toisensa huomioon ja odottaa rauhassa, kun muut tekivät näyttelysuorituksiaan.

Avioeron aiheuttamien tunteiden ja ajatusten läpikäyminen lapsen näkökulmasta tuntui olevan mielekästä improvisaation, käsikirjoittamisen ja lyhytelokuvan tekemisen avulla. Käsikirjoittaessamme nuorten kanssa elokuvaa pääsimme keskustelemaan avioerosta ja nuoret ottivat osaa keskusteluun omien kokemustensa kautta. Nuoret toivat esille hienoja ajatuksia kuvauspäivinä liittyen avioeroon ja he ehdottivat joissain kohtauksissa muutoksia käsikirjoitukseen tai halusivat lisätä joitain vuorosanoja tai seikkoja, jotta elokuva olisi todentuntuinen.

Draama toimii työvälineenä lasten ja nuorten kanssa töitä tehdessä erinomaisesti. Se antaa mahdollisuuksia käsitellä monenlaisia asioita luovasti itseään ilmaisten. Nuoret lähtivät projektiimme yllättävän innokkaasti mukaan ja osoittivat itsevarmuuden ja itsensä ilmaisun kehittymistä monessa vaiheessa projektia. Haasteena on varsinkin motivointiin liittyvät asiat. Ohjaajan tulee olla itse innoissaan tekemisestä ja muistaa rohkaista nuoria kokoajan itsensä ilmaisemiseen, mutta kuitenkin myös pitää jäämäkästi ryhmä koossa ilman, että nuoret alkavat häiritsemään liikaa toistensa tekemistä. Jännitys aiheuttaa nuorissa helposti levottomuutta ja toisten eteen esiintymään tuleminen saa monessa aikaan houkutuksen pelkkään pelleilyyn ja koheltamiseen. Toiminnan ohjaajan tulee osata riittävästi rajoittaa nuorten villiyyttä kuitenkin puuttumatta liiaksi jokaisen omintakeiseen tapaan tuoda itseään esille. Jos komentaa nuorta tämän esiintyessä liian ankarasti lopettamaan kohelluksen, voi nuoren olla vaikea tulla esiintymään uudelleen. Jokainen ryhmä on omanlaisensa ja jokaisen ryhmän motivointi ja ohjaaminen vaatii erilaisia asioita. Meille oli projektissamme hyötyä siitä, että olemme työskennelleet paljon ennestään laitosnuorten kanssa.

Projekti oli meille ohjaajina ja myös nuorille mieluinen ja mielekäs. Kysyttäessä projektin lopussa nuorten mielipiteitä ja tuntemuksia liittyen projektiin vastaukset olivat yksimielisiä, ettei mitään negatiivista jäänyt mieleen. Nuorten mukaan kokonaisuudessaan projektin toteuttaminen oli hauskaa. Jotkut nuoret olisivat halunneet projektin jatkuvan pidempään, koska kokivat kehittyneensä näyttelemisessä. He olisivat

halunneet päästä näyttelemään vielä lisää ja käyttämään oppimiaan taitoja. He olivat oppineet asioita kuvaamisesta, improvisoisesta, äänittämisestä ja rooliin eläytymisestä. He olivat tyytyväisiä meihin ohjaajina, ja toivoivat vielä jatkossa pääsevänsä tekemään lyhytelokuvia oppiakseen lisää. Avioeron käsittelyn he kokivat tärkeäksi, ja sanoivat sen olevan hyvä aihe elokuvalla.

5 LÄHTEET

- Ahtiainen, O-P & Soininen, J. 2010. Sosiokulttuurinen innostaminen - muutoksen pedagogiikka, Nuorten akatemian jatkokoulutus, viitattu 15.1.2013, <http://www.yhteisotaide.net>
- Arajärvi, T. & Koski M-L. 1986. Lapset ja avioero. Helsinki: Tammi
- Arvola, P. & Mäki, S. 2009. Tarina tukee lasta. Helsinki: Duodecim
- Ayalon, O. & Flasher, A. & Penttinen, J. 1997. Ketjureaktio : lapset ja avioero. Tampere: Vastapaino
- Hermanson, E. 2012. Vanhempien ero lapsen näkökulmasta. Viitattu 10.9.2012. www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/
- Hiltunen, M. 2010. Yhteisöteatteri sosiaalipedagogisena sovelluksena - Legioonateatteri käytännön toteuttajana suomalaisessa työpajatoiminnassa. AMK-opinnäytetyö. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Viitattu 10.2.2013. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2010122018763>
- Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: vastapaino. Viitattu 15.1.2012. http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/osallistuminen_ja_vaikuttaminen/sosiokulttuurinen_innostaminen
- Laukka, S & Mökkönen, J. 2007. Yhtä draamaa- Oulun kaupungin draamaopetus-suunnitelma. Viitattu 11.2.2013. <http://www.tarinanet.net/yleista/prosessidraama>
- Lehtonen, J. & Lintunen, J. 1995. Draama. Elämys. Kokemus : tutkimuksia ja selvityksiä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto
- Leino, T. 2003. Sanoista eläviä kuvia : käsikirjoittajan opas. Helsinki: Otava
- Lintervo, A. 2007, Sosiokulttuurisen innostamisen lähtökohtia. Viitattu 15.1.2013, <http://www.yhteisotaide.net/sivut/innostaminen/>
- Lipponen, P. & Wesaniemi, P. 2005. Lapsi ja ero: kertomuksia lapsesta ja avioerosta. Jyväskylä: Kirjapaja oy
- MTV3 Uutiset, viitattu 4.9.2012

